

Vanja Babić:

Uz izložbu “Europska remek-djela iz Rumunjske” (Venecija, 1991.)

Nakon burnih političkih promjena 1989. Rumunjska je svijetu otvorila vrata svojih muzejskih prostora. Nimalo ne iznenađuje da je upravo Venecija, grad s reputacijom jednoga od najaktivnijih izložbenih središta u svijetu, prva reagirala na taj izazov. Tako je na početku godine, u izložbenom prostoru čuvenog Palazzo Ducale, otvorena izložba s naslovom “Europska remek-djela iz Rumunjske”. Izloženo je šezdeset slika europskih umjetnika, koje inače čine dio stalnog postava Nacionalnog muzeja umjetnosti iz Bukurešta. Na zaključak da je riječ o djelima starih majstora (izložene slike datiraju iz razdoblja od 15. do 18. stoljeća) upućuje već i sam plakat za izložbu na kojem je reproduciran “Sv. Jeronim”, kvalitetan rad visokorenesansnoga venecijanskog slikara Lorenza Lotta. Šaljući tih šezdeset slika na izložbu u Veneciju, Nacionalni muzej umjetnosti izlazi iz višedesetljetne izolacije uzrokovane krutim staljinističkim režimom, koji je donedavna vladao u Rumunjskoj, aktivno se uključujući u svjetsku izložbenu razmjenu i jasno pokazujući da se ima čime podičiti pred znatiželjnom europskom i svjetskom javnošću.

Iz kataloga odlično opremljenog reprodukcijama saznajemo da je Nacionalni muzej umjetnosti osnovan 1948. i da djela europskih slikara što ih posjeduje potječu iz dva glavna izvora: iz velike kolekcije koja je nekad pripadala rumunjskom kralju Karlu I i iz grupe od pet manjih zbirki - Državne galerije, Gradske galerije i kolekcije Toma Stelian, Simu i Kalinderu.

Rumunjsko društvo postaje zainteresiranije za skupljanje umjetnina od 1829. kada kneževine Vlaška i Moldavija definitivno stječu autonomiju unutar Turskoga Carstva, stvarajući tako preduvjete za međusobno ujedinjenje koje će provesti knez Alexandru Joan Cuza u razdoblju između 1859. i 1862. Ujedinjene će kneževine, ustavom iz 1866., dobiti službeni naziv Kneževina Rumunjska.

Taj polet kolekcionarstva, koji je obuzeo pripadnike najviših slojeva tadašnjega rumunjskog društva, ubrzo će dovesti do stvaranja relativno brojnih privatnih zbirki od kojih su neke

raspolagale visokokvalitetnim djelima velikih europskih umjetnika. U želji da što više od tih umjetnina prikaže široj rumunjskoj javnosti, Društvo ljubitelja umjetnosti organiziralo je u Bukureštu 1873. velebnu izložbu na kojoj je izloženo više od tisuću eksponata iz većine privatnih kolekcija, nastalih na teritoriju Rumunjske u tijeku proteklih nekoliko desetljeća. Izložba je bila velik kulturni događaj za cijelu zemlju.

Najvredniji dio bukureštanske izložbe činila je zbirka poznatog političara i pisca Mihaila Kogalniceanua. Neprestano kontaktirajući s europskim tržištem umjetnina, on je u kratkom vremenu skupio impozantnu kolekciju koja je sadržavala djela majstora kao što su Bellini, Tizian, Veronese, Tiepolo, Rubens, Van Dyck, Aلدorfer, Jordaens, Rembrandt, Hals, Ruisdael, Cranach, Poussin, Boucher, Fragonard i mnogi drugi. Ali, zbirci nije bilo suđeno ostati u Rumunjskoj. Financijski problemi prinudili su Kogalniceanua da kolekciju ponudi na aukciju u Kölnu 1887. - jer nije mogao pronaći kupce u Rumunjskoj. Tom je prilikom iz zbirke prodano 185 najvrednijih slika. Ostatak kolekcije rasprodan je na aukciji u Bukureštu 1896., a država je tada kupila šest slika koje se danas nalaze u Nacionalnom muzeju umjetnosti.

Druga značajna zbirka, nastala u isto vrijeme, bila je vlasništvo Constantina Esarcua, čovjeka koji je godinama boravio u Rimu i Ateni radeći u diplomatskoj službi. On je na bukureštansku izložbu poslao osamnaest slika iz svoje kolekcije. Nakon zatvaranja izložbe neke od njih pohranjene su u gradsku galeriju, da bi 1898. bile darovane državi. Te se slike danas čuvaju u Nacionalnom muzeju umjetnosti.

Ipak, najveći broj remek-djela europskog slikarstva dospio je u Nacionalni muzej umjetnosti zahvaljujući zbirci koju je svojedobno bio skupio kralj Karlo I, pripadnik čuvene vladarske kuće Hohenzollern-Sigmaringen. Rumunjskim knezom postao je 1866, da bi se, nakon što je Rumunjska na Berlinskom kongresu stekla potpunu državnu nezavisnost, okrunio 1881. kao prvi rumunjski kralj. Karlo je bio strastven, ali i veoma obrazovan kolekcionar. Činjenica da mu je umjetnost na Bonnskom sveučilištu predavao

Anton Springer to najbolje dokazuje. Većinu svojih slika kupio je od njemačkoga konzula Felixa Bamberga, također kolekcionara i velikog ljubitelja umjetnosti. Kako se Karlova kolekcija iz godine u godinu povećavala, javila se potreba za njezinim katalogiziranjem. Taj je posao obavio 1898. kraljev osobni knjižničar Leon Bachelin. Nakon Karlove smrti 1914. cjelokupna je zbirka došla u vlasništvo države.

Imajući na umu potrebu za jednostavnom i impresivnom prezentacijom slika, autori izložbe "Europska remek-djela iz Rumunjske" opredijelili su se za koncepciju izlaganja eksponata po strogo nacionalnoj podjeli. Tako, krećući se prostorijama Duždeve palače, redom nailazimo na djela talijanskog, zatim njemačkog, flamanskog, nizozemskog, francuskog i na kraju španjolskog slikarstva.

Već prva slika na izložbi zavređuje posebnu pažnju. To je "Bogorodica s djetetom" Domenica Veneziana, umjetnika čije sačuvane radove možemo na prste nabrojiti. Čiste pastelne boje i blijeda, gotovo hladna svjetlost na Domenicovim slikama imat će snažan utjecaj na mladog Piera della Francescu koji mu je asistirao prilikom izrade nekih fresaka u Firenzi. Navedene karakteristike možemo zapaziti i na slici iz Nacionalnog muzeja umjetnosti.

"Sv. Jeronim" Lorenza Lotta prikazan je kako u vjerskom zanosu pada na koljena ispred improviziranog oltara na kojem se nalaze Biblija i malo raspelo. U desnoj ruci drži kamen kojim će se udarati o prsa, kažnjavajući se tako za to što je rodom iz Dalmacije. Lik sveca smješten je u pitomi pejzaž koji čitav prizor umiruje. U daljini naziremo sićušan lik pastira s ovcama te renesansnu utvrdnu u izmaglici. Prvim planom slike dominira trozvuk primarnih boja: žućkasta za polunago svečevo tijelo, modra za plašt kojim je zaogrnut i crvena za tkaninu koja je prebačena preko oltara. Rubensov "Portret žene" odlikuje se elegancijom, minucioznim namazom i preciznošću izrade detalja, naročito nakita i ukrasa na haljini. Fino izrađen čipkasti ovratnik poput paučine obavija ženin vrat. Izložene su i tri El Grecove slike: "Mučeništvo Sv. Mauricija i Tebanska legija", "Bogorodičine zaruke" i "Poklonstvo pastira". Ova posljednja naročito je impresivna. Bogorodica ponosno pokazuje dijete zadivljenim pastirima, a vrtlog anđela iznad njihovih glava slavi dolazak Spasitelja. Intenzivne boje na odjeći likova sablasno blješte unutar tamnog ambijenta u kojem se prizor odvija.

Od ostalih slika na izložbi svakako treba spomenuti dva Tintorettova platna: "Navještenje" i "Portret Marcantonija Barbara", zatim "Veneru s Cupidom" Lucasa Cranacha Starijeg i Zurbaranova "Sv. Blaža".

U Veneciju su stigle i slike oštećene prilikom revolucionarnih događaja 1989. Riječ je o djelima Antonella da Salibe, Giulija Cesarea Procaccinija i Luke Giordana. Na izložbi su prikazane njihove reprodukcije s jasno istaknutim oštećenjima, dok su originali prebačeni u restauratorske radionice gdje je na njima izveden niz složenih zahvata.

Možemo zaključiti da izložba "Europska remek-djela iz Rumunjske" nije imala neku veću edukacijsku ulogu, a još manje je ukazala na određeni povijesno-umjetnički problem. To, međutim, nije ni bio njezin cilj. Svoj zadatak da upozna svijet s blagom Nacionalnog muzeja umjetnosti i pritom upozori buduće pisce raznih monografija i sinteza određenih razdoblja u umjetnosti da pri izboru reprodukcija obrate pažnju i na ovaj muzej, ona je svakako ispunila.

